

O výuce náboženství ve škole (VDK)

Vyučování náboženství ve škole a katecheze jsou skutečnosti odlišné, které se vzájemně doplňují: „Mezi vyučováním náboženství a katechezí existuje neoddělitelné spojení a zároveň jasná odlišnost“.¹

To, co propůjčuje náboženskému vyučování ve škole jeho zvláštní charakteristiku, je skutečnost, že je povoláno, aby pronikalo do oblasti kultury a aby nacházelo vztah k ostatním poznatkům. Jako originální forma služby Slova zpřítomňuje totiž školní vyučování náboženství evangelium v osobním procesu systematického a kritického osvojování si kultury.²

Školní vyučování náboženství vkládá do světa kultury, který si žáci přisvojují prostřednictvím poznatků a hodnot nabízených ostatními předměty, dynamický kvas evangelia a snaží se „zahrnout i ostatní aspekty vzdělání a výchovy tak, aby evangelium skutečně proniklo do myšlení žáků při jejich výchově, a aby jejich lidská kultura nabyla harmonické vyrovnanosti ve světle víry“.³

Je proto nutné, aby vyučování náboženství bylo pojímáno jakožto školní předmět se stejným nárokem na systematickост a přesnost, kterému se těší ostatní předměty. Musí předkládat poselství a událost křesťanství s toutéž vážností a hloubkou, s jakou ostatní předměty předkládají svůj obsah. Vedle těchto předmětů pak výuka náboženství není zařazena jako nějaký doplněk, nýbrž jako partner nezbytného mezioborového dialogu. Tento dialog musí být založen především na té úrovni, s níž každý předmět utváří osobnost žáka.

Předkládání křesťanského poselství tak ovlivní způsob chápání původu světa a smyslu dějin, základu etických hodnot, úlohy náboženství v kultuře, osudu člověka a vztahu k přírodě. Prostřednictvím tohoto mezioborového dialogu školní vyučování náboženství klade základy výchovnému působení školy, je umocňuje, rozvíjí a doplňuje.⁴

Školní prostředí a příjemci školního vyučování náboženství

Školní vyučování náboženství se odvíjí v různých školních prostředích, což způsobuje, že i když si zachovává vlastní charakter, získává různá zaměření. Ta závisí na právních a organizačních podmínkách, na didaktické koncepci, na personálním obsazení učitelů i žáků, na vztazích mezi školním vyučováním náboženství, rodinnou katechezí a katechezí ve farnosti.

Není možno všechny formy školního vyučování náboženství, které se v průběhu dějin vyvinuly na základě dohod se státem a usnesení jednotlivých biskupských konferencí, vrátit do jedné formy. Je však vždy nezbytné podle možností se angažovat, aby školní vyučování náboženství odpovídalo cílům a charakteristickým zvláštnostem.⁵

¹ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, dokument *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole. Směrnice pro reflexi a revizi* (7. dubna 1988), n. 68, Tipografia Polyglotta Vaticana, Roma 1988, u nás dokument ČBK červená řada č. 1; srov. JAN PAVEL II. *Alokuce* kněžím římské diecéze (5. března 1981); *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, IV/1, str. 629-630; CD 13c; CIC 761.

² KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, Dokument *Katolická škola* čl. 26, (Vatikán, 19. března 1977), vydání ČBK v červené řadě č. 1.

³ CT 69; Povšimněme si, jak pro CT 69 originalita školního vyučování náboženství nespočívá pouze v umožnění dialogu s kulturou všeobecně, poněvadž to se týká všech forem služby Slova. Školní vyučování náboženství se zaměřuje přímo na to, aby podněcovalo tento dialog v osobním procesu systematického a kritického uvedení do znalosti a setkání se s kulturním bohatstvím, setkání, o které usiluje škola.

⁴ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, dokument *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole. Směrnice pro reflexi a revizi*, čl. 70, op. cit.

⁵ JAN PAVEL II, *Allocutione* al Simposio del Consiglio delle Conferenze Episcopali d'Europa sull'insegnamento della Religione Cattolica nella scuola pubblica (15. dubna 1991): *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XIV/1, str. 780s.

Žáci „mají právo učit se v pravdivosti a jistotě náboženství, ke kterému náležejí. Toto jejich právo poznávat hlouběji osobu Kristovu a úplnost spasitelné zvěsti, kterou on podává, nemůže být zanedbáváno. Proto konfesní ráz školního vyučování náboženství rozvíjeného církví podle způsobů a podob stanovených v jednotlivých zemích, je nezbytnou zárukou pro rodiny a žáky, kteří si toto vyučování přejí.“⁶

Pro katolickou školu je školní vyučování náboženství takto kvalifikované a doplňované dalšími podobami služby Slova (katecheze, liturgické obřady, atd.) nepostradatelnou součástí její pedagogické úlohy a základem její existence.⁷

Vyučování náboženství ve škole státní a nekonfesní, tam, kde občanské úřady nebo jiné okolnosti nařizují společné vyučování náboženství katolíkům i nekatolíkům,⁸ bude mít ráz spíše ekumenický a jeho obsahem budou poznatky společné příslušným konfesím.

Za jiných okolností školní vyučování náboženství bude moci mít ráz spíše kulturní, zaměřený k poznávání různých náboženství, a bude předkládat s potřebnou výrazností náboženství katolické.⁹ I v tomto případě, především jestliže je náboženství vykonáváno profesorem, který má k náboženství upřímnou úctu, školní vyučování náboženství zachovává rozměr opravdové „evangelijní přípravy“.

Situace života a víry žáků, kteří se zúčastňují školního vyučování náboženství, je charakterizována značnými a ustavičnými změnami. Aby mohlo školní vyučování náboženství dosáhnout vlastních cílů, musí brát v úvahu tuto skutečnost.

Školní vyučování náboženství pomáhá věřícím žákům lépe chápat křesťanské poselství ve vztahu k velkým existenciálním problémům, společným všem náboženstvím a charakteristickým pro každou lidskou bytost, k pohledům na život, které jsou více přítomné v kultuře, a k stěžejním hlavním mravním problémům, do nichž je dnes lidstvo vnořeno.

Naproti tomu žáci, kteří jsou v situaci hledání, nebo tváří v tvář náboženským pochybnostem, budou moci ve školním náboženském vyučování objevit, co je vlastně víra v Ježíše Krista, jaké odpovědi církve dává na jejich otázky, a tak jim dává příležitost lépe zkoumat vlastní rozhodnutí.

Naproti tomu, když jsou žáci nevěřící, školní vyučování náboženství přijímá ráz misionářského zvěstování evangelia, zaměřeného k rozhodnutí víry, kterému katecheze ze své strany v prostředí společenství dá růst a zrát.

Rodinná křesťanská výchova, katecheze a školní vyučování náboženství ve službě výchovy ve víře

Křesťanská výchova v rodině, katecheze a vyučování náboženství ve škole – každé z nich podle svého vlastního charakteru – mají mezi sebou niterný vztah ve službě křesťanské výchovy dětí, adolescentů a mládeže. V praxi pak je třeba přesně brát v úvahu různé rozdíly, které se vyskytují, abychom postupovali realisticky a s pastorační moudrostí při uplatňování obecných zaměření.

Přitom je věcí každé diecéze nebo pastorační oblasti rozlišovat různé okolnosti, které mají vliv, ať už co do existence nebo neexistence křesťanské iniciace v prostředí rodin pro vlastní děti, ať už co se týká formačních aktivit, které v tradici nebo místní situaci uskutečňují farnosti, školy,....

V důsledku toho místní církve a biskupská konference stanoví vlastní zaměření pro různá prostředí a budou podněcovat aktivity, které jsou odlišné a navzájem se doplňují.

⁶ Tamtéž.

⁷ Srov. CT 69; POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU: *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole. Směrnice pro reflexi a revizi*, vydání ČBK v červené řadě č. 1, odst. 66.

⁸ Srov. CT 33.

⁹ Srov. CT 34.